

Szabványosítás: az elektronikus kor kihívása*Elektronikus dokumentum; Formátum -gépi; Szabvány*

Napjainkban, amikor az információ és a dokumentumok világméretű átadása mindennapos gyakorlattá vált, a szabványosítás elengedhetetlen feltétele az akadálytalan információáramlásnak és párbeszédnek. Az AFNOR (a francia szabványügyi hivatal) információs és dokumentációs bizottságának (CG 46) feladata a szakterület francia szabványai-

nak és a nemzetközi szabványok francia változatának kidolgozása. E munkához sokféle tevékenység tartozik az adatok fogalmi modellezésétől kezdve az információ logikai és fizikai strukturálásáig, a rendszerek összekapcsolásától a dokumentumok számozásáig és azonosításáig, az eredmények értékelésétől az archívumok kezeléséig stb. A cikk a különböző CG 46-os albizottságok legutóbbi munkájáról és jelenlegi feladatairól számol be, valamint jegyzéket közöl a publikált és az előkészítés alatt álló szabványokról.

(Autoref.)

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak**99/346**

KAZACENKOVA, Lubov': Grant Evropejskogo soúza razmerom v odin million Euro polucila Rossijskaâ gosudarstvennaâ biblioteka. [Monika Zegbert otvetila na voprosy žurnala Biblioteka.] = Biblioteka. 1999. 5.no. 56-58.p.

Az Oroszországi Nemzeti Könyvtár egymillió Euro összegű támogatást kapott az EU-tól. [A Biblioteka c. folyóirat kérdéseire válaszolt Monika Segbert.]

Nemzeti könyvtár; Nemzetközi szervezet; Támogatás -más országnak

Monika Segberttel, az EU közép- és kelet-európai könyvtári szakértőjével készült interjú:

Az EU és Oroszország közötti együttműködési megállapodás 1997. dec. 1-jén lépett életbe, s ennek keretében az EU kulturális támogatást is nyújt. Az Orosz Állami Könyvtár 1 millió eurós támogatást kapott mint a világ második legnagyobb könyvtára, amelynek állománya az egész világ tudományossága szempontjából fontos, de a technikai fejlettsége nem kielégítő.

A TASIC program keretében nyújtott támogatás azt hivatott segíteni, hogy az Orosz Állami Könyvtár hagyományos könyvtárból elektronikus könyvtárrá váljon. A legfontosabb teendők: a felhasználók információs igényeinek, a könyvtár információs infrastruktúrájának és szolgáltatásainak elemzése; a könyvtár integrált elektronikus hálózatának megtervezése és megvalósítása; a katalógusok retrospektív konverziója, az integrált könyvtári rendszer iránti követelmények megfogalmazása, a könyvtár

marketing-politikájának fejlesztése. Az elérendő elsődleges célok: helyi hálózat kiépítése, Interneten és lokálisan elérhető elektronikus katalógus, a retrospektív konverzió részleges megvalósítása. Teljesítésük érdekében a könyvtár személyzetét is ki kell képezni. A munkacsoportban az orosz szakemberek mellett angol, skót, francia és görög szakértők vesznek részt.

Az 1990-es években az Orosz Állami Könyvtár a VTLS integrált rendszer bevezetése mellett döntött, de a megvalósítás sikertelen volt. Ennek okait is vizsgálni kell ahhoz, hogy újabb fejlesztésbe lehessen fogni.

A projekt jelentős része a retrospektív konverzió, amelyet egy olyan francia cég képviselője irányít, amely a francia nemzeti könyvtár számára is elvégezte ezt a munkát. A projekt során az orosz szakembereket felkészítik az önálló retrokonverzió elvégzésére és arra is, hogy segítséget tudjanak nyújtani az ország kisebb könyvtárainak.

Az Orosz Állami Könyvtár gépesítésének feladata nem választható el az ország könyvtárainak fejlesztésétől, és ebben követni kell az orosz és a nemzetközi szabványok előírásait, beleértve a bibliográfiai csereformátumot is.

A 18 hónapra tervezett pilot projekt alatt nem lehet egy nagykönyvtár teljes technológiai folyamatát átalakítani. Elsősorban az OPAC megvalósítására koncentrálnak, amelybe integrálják a könyvtár meglévő adatbázisait.

A projekt keretében franciaországi és nagy-britanniai tanulmányút is szerepel, valamint marketing és tervezési szemináriumok az orosz könyvtárosok részére.

(Rácz Ágnes)

99/347

RENOULT, Daniel: Das Digitalisierungsprogramm der Bibliothèque nationale de France = Bibliothek. 23.vol. 1999. 1.no. 69-75.p. Bibliogr.

Res. angol és francia nyelven

A francia nemzeti könyvtár digitalizálási programja

Digitalizálás; Helyi gépi hálózat; Nemzeti könyvtár; Számítógép-hálózat

Hosszú távú tervének részeként a francia nemzeti könyvtár 1992-ben digitalizálási programot indított. A nagyközönség számára 1998 őszén megnyitott elektronikus állományból 86 ezer cím és 125 ezer kép a könyvtár olvasói munkaállomásain, 5000 cím és 20 ezer kép pedig a könyvtár honlapjáról érhető el (www.bnf.fr). A szerző ismerteti az állomány kiválasztásának módszereit, a használt technológiát, értékeli a Gallica programot, és kitér a jövőbeli digitalizálási programokra.

(Autoref.)

Lásd még 408

Felsőoktatási könyvtárak

99/348

STEBELMAN, Scott – SIGGINS, Jack – NUTTY, David [et al.]: Improving library relations with the faculty and university administrators. The role of the faculty outreach librarian = Coll.Res.Lib. 60.vol. 1999. 2.no. 121-130.p.

Hogyan javítsuk a könyvtár kapcsolatait a kar és az egyetem vezetőivel. A kari kapcsolattartó könyvtáros mint új munkakör

Egyetemi könyvtár; Felsőoktatási intézmény; Fenntartó szerv; Könyvtárosi hivatás; Public relations

Bár a felsőoktatási könyvtárak elsődleges célja a hallgatók könyvtári ellátása, az intézményt érintő döntésekben (pl. költségvetés, technikai fejlesztés, a könyvtárosok besorolása) jelentős szavuk van az oktatóknak és az intézmény vezetőinek. Döntéseik nem mindig megalapozottak, a könyvtárosról kialakított képük igen kedvezőtlen.

A George Washington Egyetemen (GWU) ezen úgy kívánták segíteni, hogy a könyvtárosok a számítógéppont munkatársaival együttműködve Internet-kurzusokat szerveztek az oktatóknak. A tanfolyamokat egy nyolc könyvtárosból álló csoport (Internet-guruk néven) készítette elő, bonyolította le és propagálta a hálózaton. A tanfolyamok igen népszerűek lettek, a résztvevők száma évente elérte a kétszázat. A sikeren felbuzdulva a könyvtár vezetése a csoport vezetőjét megbízta azzal, hogy – tájékoztató könyvtárosi és szakreferensi teendői mellett – kapcsolattartó könyvtárosként az oktatókkal és az intézmény vezetőivel való kommunikációt fenntartsa. Munkába állása óta sok újszerű projekt indult az oktatók körében: létrejött az oktatók és az intézményvezetők levelezőlistája; a tanfolyamok iránt érdeklődők számára elektronikus postafiókot nyitott a könyvtár; ebédidőben személyre szabott konzultációra ad lehetőséget a könyvtár az oktatóknak, akár az adott tanszék igényeihez igazodva is. A könyvtár új szolgáltatásait bemutatja az egyetem negyedéves hírlevelében és a GWU tanév elején megjelenő oktatási kalauzában.

Az oktatókénál még nagyobb befolyással rendelkeznek az egyetemi vezetők. A kapcsolattartó könyvtáros személyes levelet küldött nekik, amelyben a könyvtár nevében felajánlotta, hogy tanfolyam vagy egyéni konzultáció keretében megismertetik őket az Internet rejtelmeivel (e-posta, távoli hozzáférés, web-források). „Az információtechnológia és a 21. század tudósa” címmel számítógépes prezentációt készítettek az egyetemi vezetők számára, amelynek bemutatását összekötötték egy web-böngésző ünnepélyes üzembe helyezésével.

A kapcsolattartó könyvtáros és az egyetemi könyvtár munkatársai lobbyszásának is része volt abban, hogy az egyetem 35 millió dollárt szánt a távközlési és számítógép-hálózat korszerűsítésére. 1996-tól a könyvtár évente egy-egy szimpóziumot szervez az információtechnológia fejlődési trendjeiről. Ezen előadóként szerepelt a kapcsolattartó könyvtáros is, ezzel is növelve a könyvtárosok presztizsét az oktatók körében. Az oktatóknak és vezetőknek nyújtott szolgáltatások fogadtatását egy kisebb csoporttal folytatott interjúsorozat keretében is értékelték. A GWU négyéves tapasztalatai szerint célszerű, ha a kapcsolattartó könyvtáros a könyvtár szervezetében az igazgatónak vagy az igazgatóhelyettesnek van alárendelve. Az alkalmas a kapcsolattartó könyvtárosi munkakörre, akit a következők jellemznek: vezetési készség, vállalkozókedv; oktatási, használóképzési, rendezvényszervezési gyakorlat; számítógépes ismeretek, jó kapcsolatteremtési, elemzési képesség; kezdeményezőképeség, önálló munkavégzés.

A GWU-ban arra készülnek, hogy elektronikus levelek helyett személyes telefonhívásokkal növelik a kapcsolattartás hatékonyságát. Szemeszterenként egy alkalommal beszámolót adnak közre az információtechnológia új fejleményeiről más könyvtárakban („ha más könyvtárak így csinálják, nekünk is el kellene gondolkoznunk rajta” jelszóval). Azt is tervezik, hogy a használóképzéshez, az elektronikus dokumentumokhoz és a referenz-szolgáltatásokhoz hasonlóan koordinátori posztot létesítenek a tanszékek oktatóival és az egyetem vezetésével való kapcsolattartásra.

(Hegyközi Ilona)

99/349

KELLER, Alice – NEUBAUER, Wolfram: Hochschulbibliotheken der Schweiz. Position und Ausrichtung = Bibliothek. 23.Jg. 1999. 2.no. 133-143.p. Bibliogr.

Res. angol és francia nyelven

Főiskolai könyvtárak Svájcban: helyzetkép és fejlődési tendenciák

Együttműködés -belföldi; Felsőoktatási intézmény; Főiskolai könyvtár

A cikk bemutatja a svájci egyetemi könyvtárak jellegét és fejlődését alapvetően meghatározó felsőoktatási és politikai környezetet. A svájci felsőoktatás, a zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem (Eidgenössische Technische Hochschule) kivételével, elsősorban kantonok szerint szerveződött, s ez a decentralizáltság akadályozza az egységes országos könyvtárpolitika kialakítását. A tanulmány áttekintést nyújt a svájci egyetemi és más felsőoktatási könyvtárak szervezetéről és feladatairól, a svájci nemzeti könyvtár (Schweizerische Landesbibliothek) helyzetéről, valamint azoknak a központi szervezeteknek a munkájáról, amelyek az ország tudományos könyvtárügyének koordinálásáért felelősek. Röviden összefoglalja a könyvtári automatizálás történetét, ami egyben magyarázatul szolgál a jelenlegi, igen változatos hálózati környezet kialakulásához. Az együttműködés legnagyobb sikerének számít a Svájci Információs Hálózat (Informationsverbund Deutschschweiz) létrejötte 1997-ben, amelynek közös számítógépes rendszerül az Aleph 500-at választották.

(Autoref.)

99/350

BRUNS, Adam: Moving day: an exercise in mind and matter = Am.Lib. 30.vol. 1999. 4.no. 48-50.p.

Egy egyetemi könyvtár állományának költöztetése

Egyetemi könyvtár; Költözés

A Kentucky Egyetem könyvtárai 1998 tavaszán költöztek be az 58 millió dolláros költségvetéssel épült, William T. Young nevét viselő monumentális könyvtáráépületbe. Az impozáns építmény máris szinte emblémájává vált az egyetemnek. A 80-as évekre a könyvtár kinőtte az 1931-ben átadott épületét és egyre több állományrészt kellett külső helyszínekre telepíteni. Az új épületben rendelkezésre áll kb. 37 polcmérföldnyi tömörített raktározási lehetőség.

A mostani költöztetést már nem a diákok végezték kezükben hordva a könyveket mint hajdanán, hanem könyvtárköltöztetésre specializálódott szakemberek vezényelték le. 2,1 millió kötetet kellett megmozgatni.

A helyzetet bonyolította, hogy nem egyszerűen költöztetésről volt szó. Most tértek át ugyanis teljeskörűen a Dewey-féle szakjelzetekről a Kongresszusi Könyvtár rendszerére. A költöztetést megelőzően kb. 600 000 kötetet újra kellett szakozni, jelzetelni és címkézni. Ezzel együtt a raktári rend módosult. Ideális esetben egyidőben kétszáz kézikocsi tartózkodott a régi helyszíneken, kétszáz útközben és kétszáz az új épületben, így 12-14 000 kötet volt egyszerre mozgásban. Hat külön költöztető brigád dolgozott, egy-egy helyen közel negyven kocsi várakozott rakodásra. Fontos volt a sorrend megtartása és a forgalomtorlódás elkerülése.

(Nagypál László)

99/351

SUMSION, John: Interactions between university and public libraries: some policy and research issues in the 1997 situation = SCONUL Newsl. 1998. 14.no. 56-63.p. Bibliogr.

Az egyetemi és közművelődési könyvtárak kapcsolatai: néhány általánosság és kutatási téma 1997-ben

Egyetemi hallgató; Egyetemi könyvtár; Együttműködés -belföldi; Használói szokások; Közművelődési könyvtár

Ha ez nem is köztudott, Angliában az egyetemi könyvtári szabályok általában lehetővé teszik a nagyközönség számára is a tájékozódó célú használatot. A kölcsönzést éves beiratkozási díjhoz kötik, ami 25-60 font közötti összeg, és nemigen fordul elő, hogy bárkit elutasítanak, ha egy közkönyvtáros ajánlására hivatkozik, ám az ilyen ajánlás sem túl gyakori. A statisztika szerint a külső kölcsönzők száma az 1994/95-ös tanévben intézményenként átlag 1347 volt, ami a hallgatói-oktatói összkölcsönzés 10,5%-át tette ki. A „külső” kölcsönzők legtöbbször más felsőoktatási (esetleg tudományos) intézményből való, a ténylegesen „külső”, a nagyközönséget képviselő kölcsönző feltehetőleg a külsők 10%-a lehet.

A nagyközönség általi használatot mégis számos tényező korlátozza, többek között a földrajzi elhelyezkedés (a városközponti egyetemi könyvtár „kézenfekvőbb” a közönségnek, mint a kampuszon lévő); a parkolási korlátozások és a biztonsági intézkedések mind fizikailag, mind pszichikailag megnehezítik a nagyközönség látogatásait.

A könyvtárközi kölcsönzés a személyes látogatás nyilvánvaló alternatívája, ám ennek forgalma nem túl nagy, s az okok ismeretlenek. Ezt a lehetőséget többnyire nem propagálják, s így a könyvtárközi kölcsönzés a közkönyvtárak kölcsönzéseinek mindössze 0,08%-át teszi ki, ennek is csak kis része érkezik az egyetemi könyvtáraktól.

A személyes hozzáférés lehetőségét és a gyűjteményfejlesztésben való kapcsolattartást leghatékonyabban olyan helyeken működtetik, ahol az együttműködésnek hosszú történeti hagyományai vannak.

Ami a gyűjtőkori együttműködést illeti, a gyakorlatban már észrevehető specializáció alakult ki, ugyanígy a közkönyvtárak gyűjtik a helyi érdekeltségű

anyagokat és a népszerű irodalmat, de nem kísérik meg, hogy az egyetemi könyvtárakkal rivalizáljanak a tudományos monográfiák és a szakfolyóiratok terén.

A közkönyvtárnak három lehetősége van, ha olyan, kevésbé populáris anyagra van igény, ami nincs meg állományában: a) beszerez egy példányt; b) megszerez egy példányt (könyvtárközi kölcsönzéssel); c) olyan közeli könyvtárba küldi az olvasót, amelynek van példánya. Elméletileg, ha 3-5, vagy több kölcsönzésre látszik igény, az (a) megoldás jobb, mint a (b), viszont, ha az olvasónak az idő is számít, a (c) a legjobb.

A gyűjtőkori együttműködés két szempont szerint határozható be. A dokumentumtípusok szerint kizárható a többpéldányos tankönyv, a kézikönyvanyag, a „csináld magad” könyvek és a népszerű felnőtt- és gyermekirodalom, az efemer újságok és magazinok, viszont bevonható a monográfiák és tudományos művek egy példányos beszerzése, szak- és tudományos folyóiratok előfizetése. Tartalmi (tárgyi) szempontból a közkönyvtártól a helytörténet, a helyi érdeklődésre számot tartó irodalom, a többpéldányos kották, útikönyvek, a sport- és rekreáció, a családi és egészségügyi témájú kiadványok beszerzése, valamint a helyi közigazgatásra vonatkozó és a szabadalmi gyűjtemény gondozása várható el. Az egyetemi könyvtár feladata az orvostudomány, a jog, a természettudományok, a történelem, gazdaságtan stb. szakterületeinek lefedése.

Az egyetemi hallgatók közkönyvtár-használata egyaránt fakad a dokumentumigényből és a tanulásra alkalmas hely iránti igényből. A szerző előzetes felmérést végzett az együttműködés lehetőségéről, s ennek alapján megfogalmazta a további kutatási témákat, valamint ötleteket adott irányelvek kidolgozásához.

Az általa ajánlott témák a következők:

Hozzáférés az egyetemi könyvtárhoz: A közkönyvtári személyzet legyen tisztában a helyi hozzáférési szabályokkal, ami (a nyitvatartási idővel együtt) az

év különböző szakaszaiban is más-más lehet; A közkönyvtárak használói legyenek teljes tudatában a könyvtárközi kölcsönzés, illetve az egyetemi könyvtárba való bejutás lehetőségeivel; Készüljön plakát és szórólap arról, mit várhat a használó más könyvtáraktól, illetve hogyan lehet az adott helyen meg nem lévő dokumentumot máshonnan megszerezni; Legyen lehetőség a szakirodalom elérhetőségének ellenőrzésére (legnyilvánvalóbban az Internet révén); Legyen meghatározva, hogy milyen típusú dokumentumok illetve használók vannak korlátozva a hozzáférés tekintetében.)

Gyűjteményi együttműködés: Kisebbségi földrajzi területeken (ahol informális, személyes kapcsolatokon alapul) megfontolandó a csoportmunka; Ígéretes szakterületekre érdemes összpontosítani, mint pl. jog, hivatalos kiadványok, üzleti információ, művészet, zene, helytörténet, műszaki szakirodalom, természettudományok; Meg kell ismerni más könyvtárak gyűjteményeinek erősségeit; Bizonyos értékhatár feletti dokumentumok beszerzéséről értesíteni kell a többieket, vagy előzetesen konzultálni; Megfontolandó az egyetemi katalógus-hálózatban való részvétel; Katalógus-információt kell biztosítani (lehetőleg a beszerzés alatti dokumentumokról is).

Hallgatók a közkönyvtárban: Extra férőhelyek biztosítása vizsgaidőszakban; Konzultációk nyomán kialakított politika a tankönyvellátásról.

Elektronikus dokumentumok és hálózatok: E jelentés a hagyományos dokumentumokra koncentrált; a hálózati információk kora még csak hajnalodik az Egyesült Királyság közkönyvtáraiban, és a hagyományos dokumentumok még évtizedekig főszerepet játszanak. Mindazonáltal az átalakulás zajlik, és a közkönyvtárak tudatában vannak mindannak, amit az egyetemi könyvtárak számára a JANET, BIDS és a web jelent.

(Mohor Jenő)

Lásd még 338, 365-366, 369-370, 380, 390, 395, 398, 404-405, 420

99/352

BECKER, Tom: Bibliotheca Utopica? Überlegungen zum politischen Auftrag der Öffentlichen Bibliothek im Deutschland des ausgehenden 20. Jahrhunderts = Bibliothek. 23.Jg. 1999. 1.no. 13-38.p. Bibliogr.

Res. angol és francia nyelven

Bibliotheca utopica. Gondolatok a német közkönyvtárak politikai feladatairól a 20. század végén

Információs társadalom; Könyvtárpolitika; Közművelődési könyvtár; Társadalmi követelmények

Mint alapvető emberi jog, a közkönyvtár használata a társadalom minden tagja és intézménye számára garantált, szabad tájékoztatást és egyenlő lehetőségeket kínálva. A közkönyvtárnak ebben az értelemben politikai feladata van. A jelen dolgozat azt vizsgálja, hogy a közkönyvtár teljesíti-e ezt a feladatot, és ha igen, akkor hogyan. Áttekintve a század második felének könyvtárpolitikai fejlődését, a következő, korábban már definiált kifejezések értelmezését vizsgálja mindkét német államban: „politika/politikai oktatás”, „instrukció (feladat)/oktató”. Ezután áttekinti a könyvtárak jelenlegi helyzetét. Egy további fejezet az információs társadalommal, illetve a közkönyvtárnak az információs társadalomban ellátandó feladatával foglalkozik. A dolgozat célja a könyvtárpolitika jelenlegi irányzatainak és fejlődésének megvilágítása, és a figyelem felhívása a hiányosságokra.

(Autoref.)

99/353

ERŠOVA, T.V.: Usilenie roli publicnoj biblioteki v informacionnom obšestve = Naučn.Teh.Bibl. 1999. 1.no. 71-76.p. Bibliogr. 7 tétel.

A nyilvános könyvtár szerepének erősítése az információs társadalomban

Információs társadalom; Közművelődési könyvtár

A szerző indokolja, hogy az információs társadalomban miért nem fog bekövetkezni a nyilvános könyvtárak szerepkörének zsugorodása, s azt állítja, hogy ellenkezőleg: újabb felvirágzás vár rájuk. Gondolatmenete a következő:

A fejlődésben élenjáró társadalmak korábban mindenekelőtt az információs forradalom technológiai, infrastrukturális és jogi vonatkozásaival foglalkoztak. Az évtized közepén azonban az érdeklődés mindinkább e fejlemény emberi oldala felé fordult. Se szeri, se száma azoknak az állásfoglalásoknak, amelyeket e tárgyban a legfejlettebb államok és a nemzetközi szervezetek dolgoztak ki.

Az információs társadalmakban a tudás, az ismeretszerzés és informálódás lesz a legfőbb érték. Az ehhez vezető út a nyilvános könyvtáron keresztül vezet majd, ui. e mindenütt jelen lévő intézmény letéteményese lesz az állampolgárok „tájékozódásügyi” segítésének, a szerzői jog alkotói és használói oldala egyensúlyban tartásának, az egyéni és települési hátrányos információellátási helyzetek csökkentésének, az információvisszatartási kísérletek leleplezésének.

Ez a letéteményesi szerepkör megköveteli, hogy a nyilvános könyvtárak lehetővé tegyék a használók számára az elektronikus katalógusok, az adatbázisok, az elektronikus folyóiratok, a nem írásos dokumentumokból létrehozott elektronikus gyűjtemények, a multimédia tananyagok és tanulmányi programok és az elektronikus könyvtárak elérését.

Emellett fennmarad a nyilvános könyvtárak hagyományos kulturális–közművelődési feladatköre is, mégha e feladatok realizálása sok tekintetben, de nem kizárólagosan az új technika és technológia által lehetővé tett formákban fog végbemenni.

(Futala Tibor)

99/354

Stanowisko Sekcji Bibliotek Publicznych SBP w sprawie organizacji bibliotek publicznych po reformie administracyjnej kraju = Bibliotekarz. 1999. 6.no. 3-4.p.

A Lengyel Könyvtárosegyesület Nyilvános Könyvtári Szekciójának állásfoglalása a nyilvános könyvtárak szervezését illetően az ország közigazgatási átszervezése után

Fenntartó szerv; Közművelődési könyvtár

A lengyel közigazgatás hol két-, hol pedig háromszintes volt. Most éppen háromszintessé alakul a kétszintes rendszerből. A nyilvános könyvtáraknak – akarják, nem akarják – követniük kell a közigazgatást, hisz fenntartóik az önkormányzatok.

Az amúgy sem egyenletesen fejlett nyilvános könyvtárügy ismételt átrendezése nem kevesebbet jelent, minthogy meg kell benne szüntetni az adminisztratív hálózati jelleget, s az egész rendszert a kollegiális–szolgáltatási együttműködés elvére kell helyezni.

A racionalitás hangoztatása jegyében a községi–városi könyvtárakat a helyi önkormányzatokra bízták, s ezeket most a betagosítás fenyegeti. Ez vagy az iskolai könyvtárakkal való egyesítés lesz, vagy a művelődési házak szervezetébe történő áttemelés.

A járási könyvtárakat újra létre kell hozni, ami egy sor községi könyvtár „rangemelésével” s valamennyi vajdasági könyvtár „rangvesztésével” fog járni. A „rangemeléshez” – valószínűleg – nem

lesz elég pénz, a „rangvesztést” viszont keretcsök-
kentés fogja kísérni. Ezen felül e könyvtárakban a
„településen túli” funkcióra is szükség van.

A megmaradt és – lesz ilyen is – az újonnan kije-
lőlt vajdasági könyvtárak esetében ugyancsak a
„településen túli” funkció finanszírozásának bizto-
sítása a legfontosabb feladat.

A vázolt veszélyek miatt a Lengyel Könyvtárosegye-
sület Nyilvános Könyvtári Szekciója állásfoglalás-
ban kéri az illetékes állami szerveket a követke-
zőkre:

- 1.) Az átszervezéshez szükséges pénzügyi kereteket az illetékes önkormányzatok költségvetésébe be kell tervezni.
- 2.) A kulturális és az oktatási minisztérium szálljon szembe az önkormányzatok betagozítás szándé-
kaival, illetve akadályozza meg őket.
- 3.) Amennyiben a járási önkormányzatok elzárkóz-
nának a járási könyvtárak „településen túli” funk-
ciójának kifejlesztésétől, ezt a funkciót az illetékes
vajdák közigazgatási eljárás keretében „erőszakol-
ják rá” a járásiakra.
- 4.) Az állásfoglalás szükségesnek tartja, hogy a
módszertani irányítás „milyenségének” problemati-
káját még ne vegyék le a napirendről, azaz ismétel-
ten gondoltassék át: a „nagy fenntartói szabadság”
nem veszélyezteti-e túlságosan a nyilvános könyvtá-
ri ellátást.
- 5.) A Nyilvános Könyvtári Szekció csatlakozik egy
korábbi tanácskozás ama követelményéhez, hogy
az állam ne csak prédikáljon a kultúra, ezen belül a
könyvtárügy fontosságáról, hanem végezze el mind-
azokat a tennivalókat, amelyek nélkül nincs mű-
ködtetés és fejlődés.

(Futala Tibor)

99/355

FERRIERI, Luca: Servizi multimediali in una bibliote-
ca pubblica di base: l'esperienza di Cologno Mon-
zese = Boll.AIB. 38.a. 1998. 4.no. 441-455.p.

Res. angol nyelven

Multimédia szolgáltatások a helyi közkönyvtárban: Cologno Monzese tapasztalatai

*Használoi szokások; Multimédia; Szolgáltatások;
Téritései szolgáltatás; Városi könyvtár*

Ha van olasz tradíció multimédia-ügyben, az a
nem könyv jellegű szolgáltatásoknak a könyvtártól
való elkülönülését, és (valójában alig néhány) ön-
álló, elsősorban az audiovizuális anyagok megőr-
zését és rendelkezésre bocsátását célzó intézmények
létrejöttét jelenti. Ezzel szemben a francia modell a
helyi közkönyvtárak erőteljes átformálását, nem-
egyszer médiatékává válását célozza. A Milánó me-
gyei projekt ezekkel szemben egy harmadik utat
jár, ami leginkább angolszász mintára a „multimé-
diás könyvtár” megvalósítására irányul. Az
1997-ben indult projekt nem tűzi ki célul a könyv-
tár radikális átalakítását, csak a könyvtári struktú-
ra és a multimédiás szolgáltatások integrálását.

A program egyik kiemelt helye Cologno Monzese
közkönyvtára, mely könyvtár egyben Lombardia
tartomány „Nessuno escluso” (senki nincs kizár-
va) elnevezésű projektjének is részese. A projekt
– nevének megfelelően – azt célozza, hogy a könyv-
tári (és a könyvtárak által nyújtott multimédia, In-
ternet stb.) szolgáltatások használatából valóban
senki ne legyen kizárva, ezért missziójának tekinti
a multimédia-alfabetizációt az idősebbek körében,
az Internet-használat előmozdítását és a hátrányos
helyzetű használók szolgálatát a hálón keresztül is,
s mindezek érdekében a lehető legbarátságosabb
berendezések és interfészek felkutatását. A könyvtá-
rosoknak mielőbb fel kell készülniük erre az átala-
kulásra, hiszen a közepes méretű könyvtárakban a
multimédia-részleg igen sok könyvtárosi közremű-
ködést igényel az elemi tájékoztatástól a rutinos re-
ferenzs-tevékenységig. Ugyancsak szükségesek a
használó-képzés szervezett alkalmi, és a korszerű

eszközök és módszerek használatát előmozdító kampányok is. Igen kevés könyvtár alkotta meg a multimédia-szolgáltatások használati szabályzatát; Cologno Monzeseben is hosszú próbaidőt hagytak, mielőtt – a gyakorlati tapasztalatok alapján – hozzáltak a használat szabályozásához, illetve annak írásba rögzítéséhez.

Az új információtechnológia egyik legvitatottabb pontja a közvetítés, a dokumentum és a használó közötti intermediátorok szerepe, szükségessége. Érdekes megfigyelés, hogy azon a médiák, amelyek a leghangosabban állnak ki a „dezintermediáció” mellett, mennyire másként ítélik meg a könyvtáros közvetítő szerepét, ha arról van szó, hogy korlátozók (vagy éppen előzzék meg) egyes csoportok (pl. gyermekek, fiatalok) bizonyos Internet-helyekhez való hozzáférést.

(Mohor Jenő)

Lásd még 323-324, 327, 332, 334, 351, 368, 381, 387, 391

Tudományos és szakkönyvtárak

99/356

SEGEŠOVÁ, L'ubica: Prieskum stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v SR za rok 1998 = Bull.CVTI SR. 3.roč. 1998. 2.no. 13-19.p.

A szlovákiai műszaki könyvtárak és tájékoztatósi központok helyzete és működése 1998-ban

Jelentés -évi, többévi [forma]; Szakkönyvtár -műszaki; Tájékoztatósi intézmény -műszaki

A pozsonyi Tudományos-Műszaki Információs Központ (korábban: Szlovák Műszaki Könyvtár)

immár 10 éve regisztrálja az ország műszaki könyvtárainak és információs központjainak helyzetét.

1988-ban ez a hálózat 336 egységből állt, de már induló évében 223-ra csökkent. 1998-ban mindössze 109 működő egységet sikerült regisztrálni.

Ha összevetjük a hálózat 1989. évi fő adatait az 1998-ban összegyűjtöttekkel, a következő eredményekre jutunk: 1.) Állomány 1989-ben 3172 ezer kötet, 1998-ban 3165 ezer kötet. 2.) Kölcsönzések száma 1989-ben 794 ezer, 1998-ban 376 ezer. 3.) Használók száma 1989-ben 55 ezer, 1998-ban 28 ezer. 4.) Főfoglalkozásúakra átszámított könyvtárosok száma 1989-ben 567, 1998-ban 249. 5.) Kurrens folyóiratok száma 1989-ben 32 ezer cím, 1998-ban 7 ezer cím.

A fenti, kissé kerekítve közölt adatok nagyon hasonlítanak az 1991. éviakra és a záró évig begyűjtött többiekre, ami azt jelenti, hogy a „nagy leépülés” a rendszerváltás harmadik évében következett be, s azóta – kisebb-nagyobb ingadozásokkal – évről-évre ugyanazok a működési nagyságrendek érvényesülnek.

Azt nem lehet tagadni, hogy ebben a harmadára zsugorodott mezőnyben nem következtek volna be technológiai korszerűsödések, ám igazi áttörésről itt sem lehet beszélni, mint ahogy az is kiderült: a mindinkább privatizált vállalati szféra mindmáig nem ismerte fel a szakirodalom és a szakirodalmi információ „termelőerő voltát”.

(Futala Tibor)

99/357

SINITSYNA, Olga: Censorship in the Soviet Union and its cultural and professional results for art and art libraries = INSPEL. 33.vol. 1999. 1.no. 35-42.p.

Cenzúra a Szovjetunióban és hatása a képzőművészetekre és képzőművészeti könyvtárakra

Az IFLA 64. konferenciáján (1998. augusztus 16-21., Amsterdam) elhangzott előadás

Cenzúra; Szakkönyvtár -képzőművészeti

Bár a hivatalos cenzúra 10 éve megszűnt a Szovjetunióban, hatásai a képzőművészetben és a képzőművészeti könyvtárakban még mindig érezhetők. A tanulmány a cenzúrázott könyvtári dokumentumokkal és a művészet cenzúrájával foglalkozik. A cenzúrázott könyveket hatszög alakú jellel látták el, és ún. „spec-hran”-okba, speciális raktárakba helyezték, amelyekhez sok éven keresztül sem a nagyközönség, sem a könyvtári személyzet nem férhetett hozzá. A szerző az Külföldi Irodalom Összoroszországi Állami Könyvtárának (VGBIL) cenzúrázott anyagait tekinti át, megvizsgálja azokat a szabályokat, amelyek alapján a cenzorok ítéletet mondtak az egyes dokumentumokról. A képzőművészet területén csak bizonyos témákat szankcionáltak. Mivel a művészet absztrakt is lehet, és jelképesen nehezen értelmezhető, az a döntés született, hogy az egyetlen megengedhető művészeti stílus a szocialista realizmus.

(Autoref.)

Lásd még 359, 399, 410

Gyermek- és ifjúsági könyvtárak

99/358

SULTANOVA, K.: Sohranâ rodnoj âzyk, tradicii, obycai = Biblioteka. 1999. 5.no. 35-36.p.

Az anyanyelv, a tradíciók és a szokások védelme: dagesztáni tapasztalatok

Csoportos foglalkozás az olvasókkal; Gyermekkönyvtár

Dagesztán a világ olyan különleges része, ahol kis területen több mint harminc nemzetiség élt.

A gyerekek erkölcsi nevelése kapcsán itt is szembeülnek a tv- és akciófilmek által közvetített negatív hatással. A cikk írója megállapítja, hogy most a legaktuálisabb jelszó „vissza a múltba!”, „vissza a pozitív hagyományokhoz és szokásokhoz”. Ezzel a jelszóval nyitotta meg a Köztársasági Gyermekkönyvtár a számára nem tipikus nemzeti kultúra részlegét.

Egyelőre könyvállománya nem nagy. Tartalmaz könyveket Dagesztán népeinek művészetéről, szellemi kultúrájának fejlődéséről, néprajzáról, folklórjáról. Kérdőíves közvéleménykutatás által sikerült az igényeket felmérni.

A könyvtárosok az idős bölcseket követve azt a célt tűzték ki, hogy fölkeltsék a gyerekek körében az igényt az anyanyelvű olvasásra, művészi ízlés kialakítására, feltárják a népszokások és hagyományok különleges szépségeit. A szerző részletesen felsorolja a rendezvényeket és megemlíti, hogy a részleg kutatómunkát is végez. Az avarok (Dagesztán legnépesebb nemzetisége) hagyományainak kutatását hozza fel példának. Ebben a kutatómunkában tudósok segítenek, a folklór igazi ismerői. Olyan kartotékokat alakítottak ki, mint „Dagesztán kultúrája és hagyományai, Dagesztán a képernyőn, Dagesztán a szépirodalomban, Dagesztán a zenében, Dagesztán az énekekben, Dagesztán a versenyben, Dagesztán külföldön, Dagesztán története”.

A részleg csupán egy éve működik. Az ott dolgozók e rövid idő alatt igyekeztek mindent megtenni, hogy az olvasók otthon érezzék magukat.

(Pécsiné Galyas Irina)

Egyéb könyvtárak

Lásd 381-382